Aliorum Astronomorum hac de re sententia.

tudine. Huic tamen sententiæ obstat aliorum *Astronomorum* sententia *Lunam* omni *Lumine* proprio prorsus destitutam ex Opticis probantium, quia *Luna* tantò minus conspici solet, quò profundius umbram ingreditur, cum tamen contrarium fieri deberet, si proprium aliquod *Lumen* ipsi tribueretur. Sed illi rationem hanc nihil omninò concludere ajunt, ob *Lumen* illud nimis debile, uti modò dictum est, & exiguum, quod *Lunæ* proprium ex potentia in actum educi nequit, nisi à Solaribus radiis adjuvetur, & excitetur.

Lunares Maculæ.

Pauca etiam hîc dicenda de *Maculis Lunæ*, de quibus, uti & Solaribus, in *Altera* hujus *Operis Parte* pluribus agendum. Oriuntur autem illæ secundum quosdam ex inæquali *Corporis Lunaris* densitate. Cum *Luna* verò, quæ *Solis Æmula, & Noctis Decus* propter Lumen suum, & *Cælum Terrestre*, atque *Terra Cœlestis* sive *Ætherea* ob suam partim cum *Terrâ*, partim cum *Cælo* affinitatem nuncupari solet, ita comparatum est, ut non æquali densitate composita sit, de quibus densiores majori, & rariores minori luce effulgent. Hoc ipsâ Optica doctrina demonstrat docens, quando opacum, quod inæquali densitate constat, à Corpore luminoso illuminatur, plus luminis emitti, & reflecti à partibus densioribus, quàm minus densis, quippe his lucem ebibentibus, ac illis reddentibus: Unde liquet, *Lunæ Maculas*, ut partes rariores, minus lucidas esse. Quod autem nonnullis absurdum videtur, Terræ & Maris Imaginem in *Luna* tanquam in Speculo aliquo repræsentari, & reflecti, atque hâc ratione *Oceani* & *Terræ* inæqualitatem per Lunares Maculas oculis nostris objici, hoc alii admodum verisimile censent, licet illi *Lunæ* Faciem ubique gentium eandem, *Oceani* verò & *Terræ* passim inæqualem asserant. Sed posterioribus favet *Tubus Opticus*, qui prioribus adversari, & eos ad accuratiorem hujus rei explorationem remittere videtur. Sic & nostris his temporibus sunt, quibus non displicet sententia illa antiqua *Pythagoreorum* statuentium, *Lunam* esse quasi *Terram* alteram, hinc inde montibus protuberantibus refertam, & multis locis inæqualibus plenam, quamvis alii sint, qui hanc opinionem, ut admodum absurdam, reprobent.

Inæqualis Lunæ densitas.

Imago Terræ in Lunâ tanquam in speculo repræsentatur.

Porrò cum *Luna* infimum existat Sidus, & *Terræ* proximum locum obtineat, non modò in tenebrarum remedium repertum est, ut ex *Plinio* paulò antè indicavimus, sed etiam plurimas vires alias in *Aerem* & *Terram* exercet, quæ pro ætatis ratione intendi & remitti solent, sicut Experientia ipsa evidenter testatur. Celerrimo enim *Motu* suo, quo tum ex Oriente in Occasum properat, tum ex Septentrione in Meridiem, ac viceversa ex Austro in Boream defertur, omnibus Astris se plurimis vicibus obvertit, atque ita omnes ipsorum influentias receptas *Aeri* & *Terreno Globo* communicat. Nam harum ne minimam quidem ad *Aerem*, *Terrestrem Sphæram* ambientem, & hanc ipsam pervenire posse, nisi prius *Lunarem Orbem* transierit, evidentissimum est, & notissimum. Eas igitur tempore *Interlunii*, cum *Luna nova* ob *Conjunctionem* cum *Sole* silet, atque iterum tempore *Plenilunii*, cum eadem pernox faciem Luminis plenam ostendit, atque utroque tempore in eandem lineam rectam cum *Sole* incurrit, maximas, atque è contrario languidiores esse dicunt, atque debiliores, quando in *Aspectibus Quadratis* dimidium Lumen suum aspectui exhibet. Unde *Plinius lib. 18. cap. 28.* de frugum rubigine loquens: *Talis*, inquit, *injuria* non fit, *nisi Interlunio, & plenâ Luna, hoc est prævalente: Utroque enim habitu plena est, ut sæpè diximus. Sed Interlunio omne lumen, quod a Sole accepit, Cœlo regerit. Differentia utriusque habitus magna sed manifesta. Namque Interlunio æstate calidissima est, hyeme gelida. E diverso in Plenilunio æstate gelidas facit noctes, hyeme tepidas.* In hoc *Plinii* textu verba illa, *Utroque habitu plena est*, sano sensu accipienda sunt. Nemo enim negare potest, in omni habitu & statione plenam esse *Lunam*, utpote semper dimidiâ sui parte à *Sole* illuminatam; Ut ideò non sine ratione quis opinari posset, omni tempore iisdem eam viribus pollere; imò *Interlunii* tempore in *Solem* radios receptos regerentem necessario debiliorem fore. Sed hic considerandus est *Radius Lunæ Centralis*, omnium potentissimus, qui *Plenilunii* tempore recta in *Aerem* & *Terram* emittitur, *Interlunii* verò tempore à *Sole* repercussus fit reciprocus, & Solaribus radiis implicitus, per rectam lineam, in *Sublunaria* revertendo remittitur. Et hæc est vera tantarum virium causa, quæ apertè fit manifesta ex *Schemate Thasium* in Typo Selenographico in aspectum productarum, ex quibus talis Radiorum Luna-

In Aspectibus Quadratis debiliores.

Verba Plinii quomodo intelligenda.

Lunæ vires.

Tempore Interlunii & Plenilunii maximæ.

rium reciprocatio facilè intelligi & percipi potest. Rei hujus veritatem explorare integrum est cuivis experimentum facienti speculo Solaribus Radiis expositò, ex cujus centro radius emissus longe majoribus pollebit viribus, quàm quivis alius, ex quovis ejusdem loco alio prodiens; præcipuè verò, si speculum concavum fuerit, ex quo Solaribus radiis expositò radius Centralis emissus lignum oppositum exurere & ipsa metalla liquare solet. Hoc artificio *Archimedem*, qui *Romanorum* naves in portu Syracusano incendisse fertur, usum fuisse omninò credibile est, præstarique tale quid posse specula illa nostra hodierna arguunt, quæ parva licet, in proportionatâ tamen suâ distantiâ, quævis combustilia exurere possunt. Hinc nonnulli conjiciunt, si *Luna* ejusmodi concavitate, qualem specula illa habent, prædita esset, Terrenum Globum omninò conflagraturum incendio, si ipsum Radii Centrales Lunæ, ex concavo ejusmodi Centro prodeuntes, ferirent.

Experimento res probatur.

Speculum concavum.

Ob vires itaque suas plurimas, & *Aëri* atque *Terræ* proximas, *Luna* & domicilium in Sublunaria magnum obtinet, & longè plura, quàm cæteræ *Stellæ* omnes, mutationum & tempestatum, signa ac præsagia suppeditat, ipsâ ob tot varias Phasium mutationes, & variationes admodum inconstans & mutabilis. Plærumque autem *Interlunio* haud exigua futuræ tempestatis & mutationis in *Aere* signa & prognostica edit, præcipuè quando lumine suo in conspectum prodire incipit, quod secundum *Ptolemæum*, *Theophrastum* & *Lucanum* tertio, secundum *Plinium*, *Virgilium* & *Bedam* quarto quovis die post conjunctionem cum Sole fieri consuevit. Dissensus hic haud difficulter conciliari potest, quandoquidem certum est, cum *Sole* ad occasum properante, inter *Sagittarium* & *Geminos Conjunctio* fit sub *Ecliptica*, quod in *Circulo Revolutionis Lunæ*, ab ipsâ usque ad *Horizontem* plures gradus quàm in *Zodiaco* ab eâdem ipsâ usque ad *Solem Occiduum*, reperiantur, ac proinde ipsa in Septentrionalibus terris citius conspiciatur, quàm si in altera *Zodiaci* medietate versaretur. Tum enim brevi temporis spatio admodum procul à *Sole* se ipsam removere potest, præcipuè in *Arietis Signo*, quod valdè obliquâ ascensione attollitur, & longè rectiori descensione se demittit. Præterea, si motus est celerior, ipsa etiam longè citius in conspectum venit, quàm cum idem motus est tardior, à quo & ipsa serius aspicienda offertur. Ac quoniam duodecim intercedunt in *Æquatore* gradus inter *Solem* Occasum suum subeuntem, & *Lunam* luminis sui splendore ex tenebris emergentem, *Nova Luna*, ut *Alphraganus* & *Albategnius* docent, cerni potest. Accedit quoque rationem habendam *Lunæ Latitudinis*, quæ, post suam cum *Sole Conjunctionem*, motu suo *Latitudinem Septentrionalem* acquirens, citius in oculos incurrit, quàm si versus Australem Cœli plagam cursum suum promoveret. Nonnunquam etiam usu venire solet, ut, his omnibus causis concurrentibus, *Luna Vetus* & *Nova*, uno eodemque die conspician-tur. Si ex iisdem causis duæ tantum conjunctæ occurrunt, sequenti die se conspiciendam exhibet: Si una autem sola adest, tertio demum die cernetur; Sin verò omnes illæ causæ præstò non sunt, quarto tantum die ante oculos versatur. Ex his igitur omnibus patet, dictos *Authores* verbis quidem dissentire, reipsâ verò neutiquam à veritate abludere, cum utraque sententia, veritati congrua, admitti queat. In hoc plærique *Authores* de *Astrorum Signis Prognosticis* tractantes unanimi consensu conspirant, quod ex singulis *Lunæ Quadrantibus* futura *Aëris* constitutio & tempestas eodem tempore eventura, probabilis conjecturæ ratiocinio, provideri possit, consideratis præsertim quatuor quibusque diebus, ante & post ejus cum *Sole Conjunctionem*, aut *Oppositionem*, quo tempore si pallida, turbulenta, & ad Cyaneum, aut viridem colorem vergens apparet, aut cornu utriusque crassiores apices ostendit, pluviam venturam denunciat. Apud nautas in mari versantes solenne est, ut quintum *Lunæ* diem, tempestatibus ut plurimum magis quàm cæteros obnoxium, reformident. Macula initio Lunæ crescentis Cornu superius occupans, & nigro colore tincta pluviam denotat, quæ mediam *Lunam Plenam* ingressa serenum tempus præstò esse indicat. *Luna* quarto die conspectum fugiens, Australi vento flante, nonnisi dies frigidos expectandos esse significat: Eadem apparere incipiens, & præter solitum nigriore colore in conspectum prodiens, ac alterum cornu deorsum demittens tempestatis, in *Plenilunio* aëris turbulenti, & decrescentis *Lunæ* alterum cornu attollens, tempestuosi & nubili aëris indicium est. Si quarto die pura oriens, sine Cornuum apicibus

Luna Vetus & Nova uno eodemque die conspicuæ.

Mutationum aëris præsagia atque Signa.

Futura Aëris tempestas provideri potest.

Quando Luna in conspectum prodire incipiat.

Dissensus conciliatur.

Signa ex iisdem conjicitur.

bus crassioribus per Cœlum ruit, reliquum mensis illius tempus serenitate gratâ absolvitur. Radii Lunares scintillante splendore navem, aut remos ferientes humidi temporis signa existunt. Circulus Lunam ambiens, & non satis lucidus, procellosos & vehementi pluviæ mistos ventos præcedit: Plures tales circuli diversis horis conspecti, & sursum in nigras nubes dissipati pluvias suprà modum grandes subsequuturas pollicentur, sicut & eadem vehementissimis ventis ex latere Circuli dissipati orientibus, mixtas, si idem lividus in oculos incurrit. Sic & ejusmodi venti & pluviæ vehementer denunciantur à colore rubro, viridi, & livido apparente in ea *Lunæ* parte, quæ non est illuminata. Ipsa verò *Luna* occasum subiens, si majorem sui corporis formam conspiciendam præbet, & quidem lucido splendore oculos ferientem, plures dies serenos subsequuturos promittit: Sed circulo, unum latus clarius altero habente, circumfusa ex latere clariore ventum emittit. Aliquot diebus ante & post conjunctionem *Lunæ*, cæterorumque *Planetarum* ut plurimum venti vehementiores, quàm aliàs esse solent, quod & circa *Æquinoctia* & *Solstitia* plærumque contingere experientia docet. *Conjunctiones* tamen *Lunæ* cum *Sole* frequenti serenorum dierum comitatu stipatæ sunt. Agricolæ *Lunas* observant sequentes usque ad quartam, & ex earum indiciis de totius mensis statu conjecturam faciunt. De *Luna* vulgare est prognosticon,

Pallida Luna pluit, rubicunda flat, alba serenat.

Cujus ratio est, quod halitus sive vapores Lunam alio atque alio colore, per multiplex medium, conspiciendam præbeant, quæ tamen ipsa semper sibi similis esse dicitur. De *Lunaribus Prognosticis* breviter & eleganter *Virgilius lib. 1. Georg.* sic canit.

Si verò Solem ad rapidum, lunasque sequentes
Ordine respicies, nunquam te crastina fallet
Hora, neque insidiis noctis capiere serenæ.
Luna revertentes cumprimum colligit ignes,
Si nigrum obscuro comprenderit æra cornu,
Maximus agricolæ, pelagoque parabitur imber.
At si virgineum suffuderit ore ruborem,
Ventus erit; vento semper rubet aurea Phœbe.
Sin ortu quarto (namque is certissimus author)
Pura, nec obtusis per cælum cornibus ibit,
Totus & ille dies, & qui nascentur ab illo,
Exactum ad mensem pluvia, ventisque carebunt,
Votaque servati solvent in littore nautæ.

Proverbia, quæ Luna suppeditat. Quarta Luna natus.

Sed hæc de viribus *Lunæ*, & *Prognosticis Signis* ex eâ petitis; quibus nonnulla *Proverbia* addemus ab eâdem profecta. ἐκ τετάδι γενόμενος, *Quarta Lunâ* nasci, Græcorum est Proverbium, eos notans, qui infelici sidere nati sunt, ut *Eustathius in lib. 2. Iliad.* docet. *Hercules* hac *Luna*, ut ferunt, natus miseriis & ærumnis vitam quasi involutam transegit, cum omnium voluptatum expers, & laborum plenus, juvandis aliis, sibi sudores inutiles peperierit, ac laboribus neutiquam frugiferis seipsum fatigaverit. *Pyrrhus* apud *Lucium Florum*, se sibi videri *Herculis* sidere natum dicebat, quod quò pluribus victoriis Romanos concideret, hoc acriores in ipsum coorirentur. *Horatius* eleganter de *Hannibale*:

Vt hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem.

In vita *Aristophanis* legitur: διὸ καὶ ἐπικωπίον ἀριστώνυμον τὸ καὶ ἀμαυλίας, τετράδι, λέγοντες, αὐτὸν γεγονέναι, ἀπὸ τῶν παροιμιῶν, ὡς ἄλλοις μὲν τετάρτη πέφυκε γαλᾶ καλλιστράτῳ δὲ Φιλονίδου καθὴ δράματα: id est; *Quare ipsum se commatibus excepere runt Callistratus, & Amipsias, Quarta Luna (quod ajunt) natum dicentes, quod aliis laboraret. Nam primas fabulas per Callistratum, & Philonidem exhibuit.* Hinc proverbium iri eos quadrare videtur, qui aliis inserviendo consumuntur, aut etiam in istiusmodi homines, quibus nihil eorum felici successu procedit, quæcunque etiam aggrediuntur & suscipiunt. Dicterii originem alii ad quartum *Lunæ* diem referunt, alii postremo *Lunæ Quadranti* idem acceptum ferunt. Qui senescente *Luna*, aut post dodrantem hujus in lucem eduntur, difficili & laborioso partu venire in lucem creduntur, partim ob luminis in sidere defectum, & partim ob debilitatem tam parturientis, quam ipsius infantis, quem parturiens enititur. Hinc usu venit, ut ejusmodi homines, si non maturâ morte abripiantur, dubiâ & infimâ valetudine semper vacillent, membrorumque omnium infelici usu vexentur, ob maximam calamitatis partem, quæ in fœtum recidere solet. Quâ de causâ infelici & ærumnoso curriculo vitæ suæ spatium decurrunt, ut plurimum infelici & adverso exitu terminantes, quicquid agendum suscipiunt, & aggrediuntur. Haud tamen ineptè *Proverbii* hujus origo etiam à fœtus humani conceptione in utero materno fluxisse videtur, qui humore, vero suo alimento, quo nutriendus, & conservandus, omnibus numeris suis perfici, omniumque partium facultatibus absolvi non potest, quod iis contingere solet, qui *Quarta Luna*, & arenti vulvâ, ut *Esdras 4. cap. 6.* loquitur concepti sunt. *Levinus Lemnius de Occultis Naturæ miraculis lib. 1. cap. 8.* alia ratione hoc *Proverbium* elucidat. *Nostrates*, inquit, *quod quartâ, silentique Lunâ, cujus vi menses desluunt, conceptus inchoari cæperit, lunarem partum, aut populari voce planè inde indigetant. Quum autem vir Quarta Lunâ, silentique sidere, ac quarto à Lunæ coitu die, quo menses desluunt, mulierem subigit, non observato Naturæ cursu, ut qui fluctui obnititur, æstuque adverso navigationem instituit: id nostrates contra Lunam mitturire, proverbiali figura dicunt, inde Latini Quarta Lunæ natos vocant, quod inauspicata vitæ principia habeant, & præter Naturæ ordinem, ac modum generationis primordia sint consecuti. Quo fit, ut infelicem plerunque in aggrediendis rebus successum obtineant, qui tali ratione conciuntur. Siquidem cum, erumpentibus mensibus, vir mulieri commiscetur, fisti fluxum contingit obducto viri pessulo, labentemque sanguinem refilire, ac regurgitari. Hic autem nec consultum, nec necesse est, promanantem sanguinem sistere, cum virile semen tali uligini commixtum non possit purum putumque hominem efformare. Quo mihi justa ratione, idque ex Dei præscripto, inhibuisse visus est Moses, ne quis congrediatur fœminæ, hujusmodi inquinamentis conspurcatæ. Qui autem in Quarta Luna, hoc est, profluente mensium illuvie non exhorrescunt: hoc efficiunt, ut, quos excitant liberos, omnibus dotibus, Naturæque muneribus, quibus benè nati abundè fruuntur, destitutos esse contingat. Ad nullas siquidem functiones obeundas, ad nulla munia, nullasque res præclaras sunt appositi. Quod si attentare quippiam pergant, nullum habent in rebus aggrediendis successum, nullumque optatum aut prosperum finem. Sunt enim inabsolutæ Naturæ, ut qui naturales facultates, quæque ad actionem hominibus sunt adjumento, imminuta mutilaque habent, atque imperfecta: idque non suo sed parentum errore, qui præter decorum, contraque Naturæ ordinem negotium procreandæ sobolis sunt aggressi. Quo effectum est, ut multa illis subducta, ereptaque sint, aut saltem parcè & malignè distributa, quæ aliis effusè, atque affluenter obtigerunt. Quamobrem non est, quod quisquam magnopere miretur, unde tot monstrosi partus, tàm deformes hominum species, tot passim gibbosi, ficosi, mutili, distorti, vari, repandique cruribus, tot circa podicem atque in inguine condilomata, bubones, tumidæque mariscæ. Quod ad animum attinet, in eo minus non gravem jacturam patiuntur. Sunt enim à communi sensu prorsus alieni, stupidi, obtusi, oblivioni, bardi, blitei, deliri, stolidi, inertes, rationis inopes, nec præstantiâ doctrinæ, nec acumine ingenii, nec inventionis subtilitate, nec consilio aut prudentiâ cæteris conferendi, amentes: cum non aliunde, quàm ex enormi concubitu, atque intempestivâ Venere hæc proveniant; vel potius ex vitioso corruptove progenitorum semine in posteros deriventur. Sic videre est illos, qui à provectioribus vergentisque ætatis matronis progenerantur, ob corporis ariditatem plarumque esse graciles, macilentos, strigosos, ob spirituum verò densitatem rigidos, præfractos refractarios, totosque ægylopas, & à Gratiis alienos, taciturnos, cogitabundos, atque animo planè demisso, dejectoque, aspectu torvo, & fronte obducta. Alii verò his dissimiles, & tota diametro oppositi vividi sunt, alacres, erecti, gesticuloi, moribusque planè Comicis, & quod ad externas notas attinet, corpore succulento, colore florido, vultu blando, facie honestâ & liberali; & quod ad oculos, ad lineamenta, totamque corporis speciem attinet, prorsus amabiles, & gratiosi.*

Alia Proverbii illustratio.

Dicterii origo.

Plutarchus libellum conscripsit de facie apparente in *Luna*, in eodem mentionem faciens cujusdam *Phenacis*, quem timuisse ait, ne *Luna* in terram decidens, subjectos sibi *Æthiopas*, & *Taprobanos* pondere suo opprimeret, quorum etiam vicem commiseratus est. Formidavit idem & *Theognis* de *Cœli* in terram ruinâ, nisi humeris Atlanticis fulciretur:

Lunæ & Cœli ruina.

Εἴ μοι ἔπειτα πέσοι μέγας οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν
Κάλκεος, ἀνθρώπων θάμα παλαιγενέων.
Deinde meo vastus capiti illabatur Olympus
Ferreus, antiqui quod metuere viri.

Terentius ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ. Quid si redeo ad illos,

ANDREAS CELLARIUS PALATINUS *Harmonia Macrocosmica* AMSTERDAM, 1661 THE WARNOCK LIBRARY Octavo